

فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

دکتر زهرا جلیلی*

استادیار گروه پزشکی اجتماعی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

عصمت نوحی

کارشناسی ارشد آموزش پزشکی و پرستاری، عضو هیأت علمی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

دکتر علی ملک‌زاده

پزشکی عمومی، بیمارستان افضل‌پور، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

مقدمه: ضرورت پرداختن به تعالی آکادمیک و کیفیت آموزش عالی، به ویژه در دانشگاه‌های علوم پزشکی و افزایش کارایی در بخش بهداشت و درمان امری آشکار است. مراکز توسعه آموزش پزشکی در جهت رسالت و دستیابی به اهداف و با توجه به حوزه عملکرد خود که شامل برنامه‌ریزی آموزشی، آموزش اساتید، آموزش مداوم، ارزشیابی و پژوهش در آموزش می‌باشد، فعالیت می‌نمایند.
هدف: این مطالعه به منظور بررسی نظرات اعضای هیأت علمی دانشگاه نسبت به فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی صورت گرفت.

روش کار: پژوهش حاضر مطالعه‌ای مقطعی است که در سال ۸۲ انجام شد. جامعه پژوهش را اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان ($N=307$ نفر) تشکیل دادند که حدود نیمی از آنان ($n=145$ نفر) به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در مطالعه منظور شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه پژوهشگر - ساخته، پس از کسب روایی محتوی از طریق نظرخواهی از صاحب‌نظران و محاسبه پایایی ثبات درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ ($r=0.79$) جمع‌آوری گردید.

یافته‌ها: یافته‌های این مطالعه نشان داد که بیشترین توافق با فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه مربوط به "تدوین و اجرای برنامه آموزش مهارت‌های بالینی ویژه دانشجویان پزشکی" (۹۶/۶٪)، "مشارکت فعال در بازنگری برنامه‌های آموزش پزشکی" (۹۳/۱٪)، "همکاری با گروه‌های آموزشی در تدوین طرح درس بر اساس منابع جدید" و "برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت آشنا ساختن اعضای هیأت علمی با نرم‌افزارهای مختلف و کاربرد آنها در علوم پزشکی" (هر کدام ۹۲/۴٪) و کمترین میزان توافق با "تسهیل دسترسی به منابع، کنفرانس‌ها و همایش‌ها در زمینه آموزش پزشکی"، "استفاده از تجربیات اساتید مجرب در طراحی برنامه‌های مرکز توسعه" (هر کدام ۶۱/۴٪)، "مشارکت در ارزیابی طرح‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌ها" و "کمک به درک بهتر جامعه پزشکی نسبت به نیازهای در حال تغییر جامعه" (هر کدام ۶۷٪) بود. در مجموع اعضای هیأت علمی با کسب ۷۸/۷٪ از نمره کل دیدگاه نسبتاً مثبتی نسبت به فعالیت‌های جاری مرکز توسعه دانشگاه داشته و این در حالی است که ۸۷/۵٪ از آنان تمایل به مشارکت در فعالیت‌های مرکز توسعه را بیان کردند.

بحث و نتیجه‌گیری: در مجموع دیدگاه نسبتاً مثبت اعضای هیأت علمی نسبت به فعالیت‌های جاری، نقطه عطفی است در توسعه بیشتر این مرکز و همچنین بستری مناسب برای ایجاد واحد مطالعات و توسعه آموزش پزشکی در کلیه دانشکده‌ها به منظور پیشبرد اهداف توسعه آموزش پزشکی می‌باشد.

کلید واژه‌ها: مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دیدگاه، اعضای هیأت علمی

مقدمه

سبب افت کیفیت آموزش گردید. در این راستا به منظور پیشگیری از این خطر، مراکز توسعه آموزش (EDC) همانند آنچه که در سایر دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور وجود دارد، در دانشگاه‌های داخل راهاندازی شدند (۱).

مراکز توسعه آموزش، خدمات حرفه‌ای و تخصصی خود را در حوزه‌های هدف اعم از ورودی سیستم آموزش یعنی دانشجویان، اعضای هیأت علمی، فرایند آموزش و یادگیری که جزء لاینفک و اصلی سیستم آموزش پزشکی هستند و برون‌داد یعنی فارغ‌التحصیلان و دانش‌آموختگان متمرکز نموده و در پنج حیطة اصلی ذیل گسترش یافته است:

۱. پژوهش در آموزش، تدوین و انجام طرح‌های پژوهش در آموزش و هدایت فرایند پژوهشی که هسته اصلی فعالیت مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی است.
۲. آموزش مستمر دانش‌آموختگان (continuing education) و ایفای نقش جامع و فعال در روند حفظ و توسعه آموزش و یادگیری با هدف "یادگیری در طول عمر".
۳. آموزش و تربیت مدرسان (Teacher training)، به منظور دستیابی به روش‌های آموزش هر چه بهتر و توسعه فرایند آموزش و یادگیری.
۴. تدوین و بازنگری برنامه‌های آموزشی (curriculum planning).
۵. ارزشیابی برنامه‌های آموزشی، مدرسان، کارکنان و سیستم آموزشی در راستای شناسایی وضع موجود آموزش در درون گروه‌های مختلف آموزشی و برنامه‌ریزی وضع مطلوب و بهینه‌سازی توسعه تکنولوژی مؤثرتر آموزشی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تبادل نظر نسبت به روش‌های جدید آموزش (۱).

جورج میلر (۱۹۸۰)، از وظایف اساسی مراکز گسترش آموزش پزشکی، آموزش مدرسین، برنامه‌ریزی مطالعاتی، تهیه

تحولات عظیمی که در سه دهه اخیر در رشد تکنولوژی و علوم پزشکی رخ داده است، نیاز به دگرگونی و تغییر در آموزش پزشکی را بیشتر نمایان ساخته و منجر به شکل‌گیری مراکز توسعه آموزش پزشکی با هدف ارتقای کمی و کیفی خدمات آموزشی در سطح ملی و دانشگاهی شده است (۱). مراکز توسعه آموزش پزشکی با مأموریت برقراری پیوند بین مقوله‌های پژوهشی و شیوه‌های نوین آموزش با مهارت‌های بالینی شکل گرفته و در جهت کمک به ارتقای توان آموزشی پزشکان به عنوان اساتید و مدرسین کارآزموده تلاش می‌نمایند (۲).

اولین فعالیت تشکیلاتی جهت بررسی دامنه آموزش و یادگیری در علوم پزشکی در دانشگاه بوفالو در سال ۱۹۵۵ در آمریکا آغاز شد. اولین "مرکز گسترش دانشگاهی" در دانشگاه Western Reserve با هدف تغییر محتوای آموزش در دانشگاه شروع به فعالیت نمود. در همین سال در دانشگاه ایلینویز در شیکاگو مرکز گسترش آموزش بنیان‌گذاری شد که اکنون با نام دپارتمان آموزش پزشکی فعالیت می‌نماید و تربیت اولین گروه از مدیران مراکز تربیت مدرس علوم پزشکی در جهان را به عهده داشت. در سطح جهانی تعداد ۸ مرکز توسعه توسط "سازمان جهانی بهداشت" راهاندازی شده است. یکی از این ۸ مرکز در شهر شیراز در سال ۱۹۷۲ شروع به فعالیت نمود که وظیفه عمده آن طراحی و بهبود روش‌های آموزش، ارزشیابی و برنامه‌ریزی در آموزش پزشکی کشور و کشورهای منطقه بوده است (۳).

در کشور ما ضرورت ایجاد مراکز توسعه آموزش پس از انتزاع رشته‌های گروه‌های پزشکی از وزارت علوم و ادغام آن‌ها در وزارت بهداشتی سابق و تأسیس وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال ۱۳۶۴ به طور محسوس نمایان گردید، زیرا به تدریج تعداد دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کشور با هدف جبران کمبود نیروی انسانی و پزشکی و پیراپزشکی بر اساس نیاز جامعه افزایش یافت که به تدریج

مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان از دیدگاه اعضای هیأت علمی انجام شده است. جامعه پژوهش را اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان (۳۰۷ = N) نفر تشکیل دادند، نمونه مورد بررسی تقریباً نیمی از کل جامعه پژوهش (N=۱۴۵) نفر بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسش‌نامه‌ای متشکل از دو بخش بود که توسط پژوهشگر تهیه گردید، بخش اول مربوط به مشخصات دموگرافیک واحدهای مورد پژوهش و بخش دوم شامل ۲۰ سؤال سنجش نظرات مربوط به فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی بود که بر اساس مقیاس لیکرت در پنج طیف از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف درجه‌بندی شد.

روایی پرسش‌نامه بر اساس روایی محتوا با استفاده از نظرخواهی صاحب‌نظران انجام گرفت و ثبات درونی پرسش‌نامه با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ $\alpha=0/79$ محاسبه شد و سپس بین واحدهای مورد مطالعه توزیع گردید. جهت استخراج نمرات از ابزار به هر یک از عبارات از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم نمره‌ای از ۱ تا ۵ تعلق گرفت. به منظور دستیابی به اهداف تحقیق تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام گردید.

یافته‌ها

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که ۶۲/۱٪ واحدها مرد، ۳۷/۹٪ زن، رتبه علمی ۸۰٪ استادیار، ۱۳/۲٪ مربی و ۶/۹٪ دانشیار بوده‌اند. ۳۸/۲٪ از آنان در یک کارگاه و ۳۴/۵٪ دو کارگاه و بقیه بیشتر از دو کارگاه شرکت کرده بودند. بیشترین درصد واحدهای مورد مطالعه (۴۳/۵٪) سابقه کار بین ۱۰-۵ سال و (۱۵/۸٪)، سابقه کمتر از ۵ سال داشتند. اکثریت واحدهای مورد مطالعه (۸۷/۶٪) در پاسخ به پرسش "آیا تمایل به مشارکت در فعالیت‌های مرکز توسعه را دارید" پاسخ مثبت دادند، که از این میان ۱۴/۵٪ مایل به همکاری در "مشاوره برنامه‌ریزی آموزشی"، ۱۵/۸٪ و در

مجموعه‌ها و دستورالعمل‌های آموزشی، فراهم نمودن تجهیزات آموزشی سمعی و بصری، ارزشیابی و گزارش نهایی امتحانات و پژوهش در آموزش پزشکی را عنوان نموده است (۳).

اهمیت درک و شناخت فعالیت‌های مرکز توسعه آموزش پزشکی و توافق نظر نسبت به حوزه عملیاتی این مرکز به منظور دستیابی به اهداف توسعه امری اجتناب‌ناپذیر است. در این راستا مشارکت مدرسین و اعضای هیأت علمی به عنوان افراد کلیدی فرایند آموزش امری ضروری است، چرا که ارتقای کیفیت فرایند آموزش، ارزشیابی و آموزش و پرورش سرمایه‌های انسانی جامعه با تلاش اساتید تحقق می‌پذیرد. گاف (۱۹۸۷) ضمن حمایت و پشتیبانی از روش‌های دموکراتیک در اداره مرکز توسعه آموزش برای افزایش توان اجرایی مرکز، پیشنهاد تشکیل کمیته‌ها و شوراهای مشاورین با اعضای هیأت علمی دانشگاه را مطرح می‌کند (۴).

در همین راستا به منظور ارتقای کیفی آموزش و ایجاد محیط پویاتر در دانشگاه‌ها و اجرای مصوبه پانزدهمین جلسه شورای کشوری توسعه آموزش وزارت متبوع در ایجاد واحد مطالعات و توسعه آموزش پزشکی تحت نظر رؤسای دانشکده‌ها، طرح شکل‌گیری واحد (هسته) مطالعات و توسعه در دانشکده‌ها ارائه گردیده است.

با توجه به رسالت (mission) و اهداف مرکز توسعه که همانا مشارکت، پویایی و مسئولیت‌پذیری پزشکان مدرس می‌باشد، این مطالعه به منظور بررسی فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی کرمان از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه طراحی گردیده است. پژوهشگران امید دارند که با استفاده از نتایج این مطالعه در جهت توسعه برنامه‌ریزی‌های خرد و کلان آموزش دانشگاهی به ویژه گسترش واحد (هسته) توسعه در سطح دانشگاه گامی مفید برداشته شود.

روش کار

این مطالعه یک مطالعه مقطعی است که بدون هیچ دستکاری و مداخله از سوی پژوهشگران تحت عنوان فعالیت‌های مرکز

مشارکت را انتخاب کردند. نظرات واحدهای مورد مطالعه در زمینه فعالیت‌های جاری مرکز توسعه در جدول ۱ نشان داده شده است.

شوراهای مرکز توسعه، ۱۹/۵٪ تدریس در کارگاه‌های آموزشی و ۸/۵٪ همکاری در نشریه علمی مرکز توسعه بودند. ۴۴/۷٪ از اعضای هیأت علمی بیش از یک نوع

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و درصد میزان توافق اعضای هیأت علمی با فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه

مخالف و کاملاً مخالف		بی‌نظر		موافق و کاملاً موافق		میزان توافق فعالیت‌های مرکز
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳/۴	۵	۳/۴	۵	۹۳/۱	۱۳۵	مشارکت فعال در بازنگری برنامه‌های آموزش پزشکی
۴/۸	۷	۴/۸	۷	۹۰/۳	۱۳۱	چاپ و انتشار جزوات در زمینه آموزش پزشکی
۱/۴	۲	۶/۲	۹	۹۲/۴	۱۳۴	همکاری با گروه‌های آموزشی در تدوین طرح درس بر اساس منابع جدید
۲/۸	۴	۱۱/۷	۱۷	۸۵/۵	۱۲۴	پیشنهاد برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر اساس نیازسنجی
۲/۱	۳	۸/۳	۱۲	۸۹/۶	۱۳۰	برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه برنامه‌ریزی آموزشی
۱/۴	۲	۱۱	۱۶	۸۷/۶	۱۲۷	تدوین فرم‌های ارزشیابی فعالیت‌های آموزشی اساتید
۴/۸	۷	۱۳/۸	۲۰	۸۱/۴	۱۱۸	استفاده از ملاک‌ها و شاخص‌های معتبر و علمی برای تدوین فرم‌های ارزشیابی
۱/۴	۲	۱۱	۱۶	۸۷/۶	۱۲۷	همکاری با گروه‌های آموزشی جهت انجام ارزیابی درونی
۴/۸	۷	۱۵/۲	۲۲	۸۰	۱۱۶	بارخورد نتایج ارزشیابی اعضای هیأت علمی با هدف ارتقاء کیفیت تدریس
۱۳/۸	۲۰	۱۷/۲	۲۵	۶۹	۱۰۰	نشر مجله علمی در زمینه پژوهش در آموزش و استانداردهای آموزش پزشکی
۱۱/۷	۱۷	۱۵/۲	۲۲	۷۳/۱	۱۰۶	تعیین و ارائه الوبت‌های پژوهش در آموزش
۴/۱	۶	۱۰/۳	۱۵	۸۵/۵	۱۲۴	حمایت از طرح‌های پژوهش در آموزش
۱۷/۹	۲۶	۱۵/۲	۲۲	۶۷	۹۷	مشارکت در ارزیابی طرح‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌ها
۱/۴	۲	۶/۲	۹	۹۲/۴	۱۳۴	برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت آشنا ساختن اعضای هیأت علمی با نرم‌افزارهای مختلف و کاربرد آنها در علوم پزشکی
۳/۴	۵	۰	۰	۹۶/۶	۱۴۰	تدوین و اجرای برنامه آموزش مهارت‌های بالینی ویژه دانشجویان پزشکی
۲۳/۴	۳۴	۱۵/۲	۲۲	۶۱/۴	۸۹	تسهیل دسترسی اساتید به منابع، کنفرانس‌ها و همایش‌ها در زمینه آموزش پزشکی
۲۱/۴	۳۱	۱۷/۲	۲۵	۶۱/۴	۸۹	استفاده از تجربیات اساتید مجرب در طراحی برنامه‌های مرکز توسعه
۱۱/۷	۱۷	۸/۳	۱۲	۸۰	۱۱۶	حمایت و تشویق اعضای هیأت علمی در جهت طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی به روز
۱۱/۷	۱۷	۶/۲	۹	۸۲/۱	۱۱۹	فعالیت مستمر در جهت جلب همکاری و مشارکت اعضای هیأت علمی در فعالیت‌های مرکز
۱۷/۹	۲۶	۱۵/۲	۲۲	۶۷	۹۷	کمک به درک بهتر جامعه پزشکی از نیازهای در حال تغییر جامعه

علمی با نرم‌افزارهای مختلف و کاربرد آنها در علوم پزشکی" (هر کدام ۹۲/۴٪)، "چاپ و انتشارات جزوات در زمینه آموزش پزشکی" (۹۰/۳٪) گزارش گردید. کمترین میزان موافقت مربوط به "تسهیل دسترسی اساتید به منابع، کنفرانس‌ها و همایش‌ها در زمینه آموزش پزشکی" و "استفاده از تجربیات اساتید مجرب در طراحی برنامه‌های مرکز توسعه" (هر کدام

همان‌گونه که از این جدول نمایان است، بیشترین توافق با فعالیت‌های "تدوین و اجرای برنامه آموزش مهارت‌های بالینی ویژه دانشجویان پزشکی" (۹۶/۶٪)، "مشارکت فعال در بازنگری برنامه‌های آموزش پزشکی" (۹۳/۱٪)، "همکاری با گروه‌های آموزشی در تدوین طرح درس بر اساس منابع جدید"، "برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت آشنا ساختن اعضای هیأت

توسعه آموزش پزشکی از طریق افزایش توانمندی سیستم آموزش پزشکی ایجاد گردیده است. برنامه‌های توسعه آموزش در زمینه‌های اصلی شامل پژوهش در آموزش، آموزش اساتید، آموزش مداوم دانش‌آموختگان و ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های آموزشی متمرکز می‌باشد (۳). در مطالعه حاضر واحدهای مورد مطالعه توافق نسبی خود را در زمینه فعالیت‌های مرکز توسعه آموزش پزشکی کرمان بیان نمودند. به گونه‌ای که بیشترین توافق با فعالیت "تدوین و اجرای برنامه آموزش مهارت‌های بالینی دانشجویان پزشکی" گزارش گردید. مراکز یادگیری مهارت‌های بالینی در پاسخ به تغییرات ایجاد شده در نحوه آموزش فرصتی را فراهم نموده تا دانشجویان پزشکی مهارت‌های بالینی و ارتباطی را در محیطی آرام و کنترل شده با استفاده از وسایل کمک آموزشی، مدل‌ها و مانکن‌ها افزایش دهند (۵). در مطالعه‌ای تحت عنوان "بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های عملی در بخش مهارت بالینی (skill lab) دانشجویان پزشکی نشان دادند که کیفیت انجام مهارت‌های بالینی همانند احیاء قلبی ریوی، لوله‌گذاری تراشه و تزریقات وریدی ارتقاء یافته بود (۲).

در دستیابی به هدف یادگیری مهارت‌های بالینی دانشجویان پزشکی، مرکز مهارت‌های بالینی در مرکز توسعه آموزش پزشکی دانشگاه کرمان از سال ۱۳۷۲ شروع به فعالیت مستمر و نظام‌مند نمود که نتیجه مطالعه (اهداف) روش‌های یاددهی - یادگیری و سنجش دانشجویان، میزان موفقیت تدریس را افزایش می‌دهد (۶).

در مطالعه‌ای تحت عنوان "بررسی دیدگاه اساتید پیرامون تدوین طرح درس در شرایط موجود" نتایج نشان داد که اکثریت اساتید (۸۵/۱٪) معتقد بودند که معلمان قبل از تدریس جهت تسهیل در فرایند آموزش نیاز به تدوین طرح درس دارند (۷).

یافته قابل توجه دیگر مطالعه حاضر دستیابی به توافق ۹۲/۴٪ از آزمودنی‌های مورد مطالعه در خصوص "برگزاری

"مشارکت در ارزیابی طرح‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌ها" و "کمک به درک بهتر جامعه پزشکی نسبت به نیازهای در حال تغییر جامعه" (هر یک ۶۷٪) و "نشر مجله علمی در زمینه پژوهش در آموزش و استانداردهای آموزش پزشکی" (۶۹٪) بود. در مجموع میانگین کل نمره نظرات ۷۸/۷ بوده است.

در بررسی رابطه ویژگی‌های دموگرافیک واحدهای مورد مطالعه با نظرات آنها، یافته‌ها نشان داد که بین متغیر سابقه کار و نظرات آنان رابطه معنی‌داری آماری ($P < 0.05$) وجود داشته است اما با سایر متغیرها ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه حاضر فعالیت‌های مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی کرمان از دیدگاه اعضای هیأت علمی بررسی گردید. وضعیت آموزش پزشکی کشور ما مشابه

آنچه در طی دو دهه آخر قرن بیستم در جهان شاهد آن بوده‌ایم با گسترش سریع و بی‌رویه آموزش پزشکی (به ویژه در سطح پزشکی عمومی) مواجه بوده است. از همین رو شناخت و به کارگیری روش‌هایی که بتواند زمینه‌ساز ارتقای کیفیت در آموزش پزشکی کشور باشند، حائز اهمیت می‌باشد. مراکز توسعه آموزش پزشکی مصوبه سازمان جهانی بهداشت با هدف حاضر مؤید آن می‌باشد. یکی از فعالیت‌های اخیر مرکز توسعه آموزش پزشکی کرمان همکاری و مشارکت این مرکز با گروه‌های آموزش بالینی و علوم پایه در تدوین طرح درس بر اساس منابع جدید می‌باشد که در این زمینه ۹۳/۱٪ از واحدهای مورد مطالعه توافق خود را با این فعالیت اعلام کردند که احتمالاً می‌تواند پی‌آمد استمرار این فعالیت در مرکز توسعه باشد. نیویل معتقد است که طراحی یک دوره درسی، فرایند نظام یافته‌ای است که با ایجاد پیوندهای محکم و منطقی بین مقاصد

به نظر می‌رسد که مرکز توسعه آموزش پزشکی در برآورد این نیاز آموزشی تا حدود زیادی موفق بوده است. ارزشیابی از کارکردهای مدیریت دانشگاهی است و نقش مهمی در برنامه‌ریزی صحیح، اجرای موفق برنامه‌های آموزشی و کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها دارد و ارزشیابی اساتید به عنوان یکی از مؤلفه‌ها در اثربخشی تدریس و بهبود کیفیت آموزش به عنوان یکی از اصلی‌ترین فعالیت‌های مرکز توسعه از مدت‌ها قبل مورد توجه دانشگاه علوم پزشکی کرمان بوده است. همان‌گونه که از جدول ۱ مشاهده می‌گردد، در این مطالعه حدود ۸۷/۶٪ از اعضای هیأت علمی با فعالیت "تدوین فرم‌های ارزشیابی فعالیت‌های آموزشی اساتید" توافق داشتند. البته در مورد "بازخورد نتایج ارزشیابی به اعضای هیأت علمی با هدف ارتقاء کیفیت تدریس" تنها ۸۰ درصد توافق خود را اعلام نمودند. در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی ایران در زمینه "نظرات اساتید در مورد تأثیر ارزشیابی" انجام گردید، ۶۱/۹٪ از اساتید میزان تغییر در عملکرد خود را با توجه به ارزشیابی مستمر دانشجویی بیان نمودند (۱۰). در مطالعه دیگری که ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان پزشکی بررسی گردید بر اهمیت ارزشیابی توسط دانشجویان تأکید زیادی شده

برای بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزش شده و سبب ارتقای سطح علمی دانشگاه گردد.

اصل مهم‌تر این است که مسئولین ذیربط ضمن توجه به نتایج مربوط به ارزشیابی، به نواقص و کاستی‌های اعلام شده توسط اساتید نیز توجه نموده و راهکارهای عملی در این زمینه ارائه نمایند تا نتایج مؤثرتری از برنامه‌های ارزشیابی اساتید حاصل گردد.

فرایند ارزیابی درونی نیز به عنوان یکی از روش‌های مدرن در ارتقاء کیفیت آموزش قلمداد می‌شود، که هر نظام دانشگاهی

کارگاه‌های آموزشی جهت آشنا ساختن اعضای هیأت علمی با نرم‌افزارهای مختلف و کاربرد آنها در علوم پزشکی" می‌باشد. امروزه با توجه به تحولات سریع تکنولوژی و عدم هم‌خوانی آموزش با این پیشرفت‌ها یکی از مهم‌ترین نیازهای آموزشی اساتید، نیاز به استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌ای و روش‌های استفاده از فنون و تکنولوژی پیشرفته می‌باشد (۸).

در این مطالعه همان‌گونه که در جدول ۱ مشخص است ۸۵/۵٪ از واحدهای مورد مطالعه با فعالیت مرکز در زمینه "پیشنهاد برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر اساس نیازسنجی" توافق داشتند. نیازسنجی جزو جدایی‌ناپذیر برنامه‌ریزی استراتژیک محسوب می‌شود. طی این فرایند نیازها مشخص شده و بر حسب الویت جهت برآورد یا تحقق آنها اقدام می‌شود. در تحقیقی تحت عنوان "نیازهای آموزشی کارشناسان آموزشی دانشگاه علوم پزشکی" پیشنهاد گردید که ضرورت نیازسنجی، اولین و مهم‌ترین مرحله برنامه‌ریزی آموزشی در سازمان به حساب آید و برنامه‌ریزان آموزشی سازمان‌ها می‌بایستی برنامه‌ها را بر اساس تجزیه و تحلیل نیازها طراحی نمایند (۸،۹). بر اساس همین تفکر، مرکز توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی کرمان اکثر برنامه‌های خود را بر اساس نیازسنجی اعضای هیأت علمی طراحی می‌نماید که نتیجه این مطالعه تأکید این مهم می‌باشد.

است. در این مطالعه ۴۳/۵٪ از دانشجویان معتقد بودند که مسئولین به نظرات منعکس شده دانشجویان در فرم‌های ارزشیابی توجهی ندارند و این ارزشیابی‌ها بازخورد مناسب ندارند (۱۱).

با توجه به نتایج فوق‌الذکر پیشنهاد می‌گردد که مراکز توسعه آموزش پزشکی در زمینه فعالیت‌های ارزشیابی و بازخورد آن می‌بایستی به گونه‌ای گسترده و جدی‌تر و با حساسیت بیشتری عمل نمایند. زیرا نتایج ناشی از ارزشیابی صحیح و اصولی می‌تواند ضمن تقویت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف، مبنایی

کارگاه‌های آموزشی اعلام نمودند. نتایج تحقیقات نشان داد که ارتقاء فرهنگ مشارکت در نظام آموزشی علوم پزشکی به عنوان راهی برای افزایش کارایی و اثربخشی فرایندهای ارائه خدمات مورد توجه می‌باشد. مشارکت اعضای هیأت علمی در تصمیم‌گیری‌های آکادمیکی از جمله نیازهای اساسی آنهاست، زیرا بر شناسایی قدر و منزلت واقعی و احترام و اعتماد به خود در ایشان کمک می‌نماید (۱۳). همچنین از طریق مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری‌ها می‌توان انتظار داشت که نیازهای آموزشی - پژوهشی به طریق مناسب شناسایی شده و به رشد خلاقیت‌ها، توسعه و بهبود کارایی و نیز رضایت شغلی و ارتقای انگیزه‌ها منجر گردد.

با توجه به مطالعه و دیدگاه مثبت اعضای هیأت علمی نسبت به فعالیت‌های مرکز توسعه آموزش پزشکی کرمان و همچنین کمبود نیروی متخصص در زمینه آموزش پزشکی، بستر مناسبی برای توسعه فرهنگ مشارکت در برنامه‌ریزی‌های این مرکز فراهم گردیده است. با بهره‌گیری از این نتایج ما قادر خواهیم بود به منظور ارتقای کیفی آموزش و ایجاد محیط پویاتر در دانشگاه و اجرای مصوبه پانزدهمین جلسه شورای کشوری توسعه آموزش، واحد مطالعات و توسعه آموزش پزشکی (EDO) را در کلیه دانشکده‌ها را با هدف پیشبرد اهداف توسعه آموزش پزشکی ایجاد نماییم. این واحدها زیر نظر ریاست دانشکده‌ها بوده و با مدیریت مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه ارتباط عملکردی (فرآیندی) خواهند داشت و از حمایت‌های علمی و فنی آن برخوردار خواهند شد. با امید به این که جهت ارتقاء کیفیت آموزش پزشکی در کلیه گروه‌های آموزشی در دانشگاه گامی مؤثر برداشته شود.

به منظور شناخت نقاط قوت و ضعف خود اقدام به قضاوت در مورد خود نموده و با استفاده از نتایج به اصلاح و بهبود امور می‌پردازد (۱۲). فرایند ارزیابی درونی در گروه‌های مختلف آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کشور از سال ۱۳۷۴ آغاز گردیده است. مرکز توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی کرمان نیز در دو سال اخیر در گروه‌های آموزشی مختلف مبادرت به انجام این طرح نموده است، به امید آن که با نتایج به دست آمده در بهبود کیفیت نظام دانشگاه، گامی مؤثر برداشته شود.

انجمن‌های آموزش پزشکی جهان به ویژه انجمن آموزش پزشکی اروپا (Amee) و واحد آموزش پزشکی دانشگاه ایلینویز در شیکاگو که در زمینه آموزش پزشکی فعالیت دارند، تدوین کتب، مجلات و برگزاری کنفرانس‌های آموزش پزشکی و دوره‌های آموزش پزشکی از جمله فعالیت‌های این انجمن می‌باشد که از طریق سایت اینترنتی، افراد فعال در زمینه آموزش پزشکی می‌توانند راهنمایی‌های لازم را از این انجمن دریافت کنند. با توجه به نتایج مطالعه حاضر که در خصوص "تسهیل دسترسی اساتید به منابع، کنفرانس‌ها و همایش‌ها در زمینه آموزش پزشکی" که ۶۱/۴٪ از اساتید با این فعالیت توافق داشتند، به نظر می‌رسد که مرکز توسعه آموزش دانشگاه کرمان در معرفی سایت‌های اینترنتی انجمن‌های آموزش پزشکی جهان جهت افراد علاقه‌مند باید به گونه‌ای جدی‌تر عمل نماید.

یکی دیگر از نتایج مهم این مطالعه تمایل اعضای هیأت علمی به مشارکت در برنامه‌ها و فعالیت‌های مرکز توسعه می‌باشد، به طوری که قریب به نیمی از آنان علاقه‌مندی خود را در مشارکت با تمامی حوزه‌های فعالیت‌های مرکز توسعه مانند مشاوره در برنامه‌ریزی آموزشی، همکاری در نشریه علمی مرکز توسعه، شرکت در شورای مرکزی مرکز توسعه و تدریس در

منابع

۱. استقامتی علیرضا، شوقی شفق آریا فرنگیس. مراکز توسعه آموزش پزشکی، مراکزی برای ارتقای کیفیت آموزش. طب و تزکیه تابستان ۱۳۸۰؛ شماره ۴۱: ۱۳-۱۰.
  ۲. حسن‌زاده سلماسی سوسن، امینی ابوالقاسم، شقاقی عبدالرضا، حسن‌زاده سلماسی پرور. بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های عملی در بخش مهارت‌های بالینی در مورد دانشجویان پزشکی. چکیده مقالات پنجمین همایش کشوری آموزش پزشکی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ شماره ۷: ۴۸.
  ۳. رهبر نصرالله. راه‌اندازی و اداره یک مرکز گسترش آموزش، شرح وظایف و روش مدیریت. آموزش مداوم پزشکی ۱۳۷۱ شماره ۵: ۵-۱۵.
4. Gaff G. Overcoming faculty resistance. *New Directions for higher education*. Sanfrancisco: Jossefy-Bass; 1978: 59-71.
۵. جعفری فرهاد، حکیمیان محمدرضا، صبوری مسیح، علوی علی. مرکز آموزش مهارت‌های بالینی چیست؟ چکیده مقالات پنجمین همایش کشوری آموزش پزشکی، مجله ایران آموزش در علوم پزشکی؛ ۱۳۸۱؛ شماره ۷: ۴۲.
  ۶. نیوبل دیوید، کانن رویرت. روش‌های نوین در آموزش پزشکی و علوم وابسته. ترجمه دکتر سیدمحسن محمودی. چاپ اول. تهران: دفتر آموزش مداوم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ ۱۳۷۶: ۱۰۸.
  ۷. بذرافکن لیلا، نیک‌سرشت علیرضا. بررسی دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی پیرامون تدوین طرح درس در شرایط موجود. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ شماره ۷: ۲۸.
  ۸. امین‌الرعا یا مهین، یارمحمدیان محمدحسین، یوسفی علی‌رضا. نیازهای آموزشی کارشناسان آموزش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ شماره ۶: ۱۲-۵.
  ۹. فتحی و اچارگاه ک. نیازسنجی در برنامه‌ریزی آموزشی و درسی (روش‌ها و فنون). چاپ اول. تهران: اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی؛ ۱۳۷۵: ۳۶-۳۷.
  ۱۰. سرچمن رامین، سلمان‌زاده حسین. بررسی نظرات اساتید و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد تأثیر ارزشیابی دانشجویان از اساتید در بهبود تدریس اساتید در سال‌های ۸۰-۱۳۷۸. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ شماره ۷: ۶۹.
  ۱۱. طرهانی فریبا. ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال تحصیلی ۸۱-۸۰. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ شماره ۶: ۸۶.
  ۱۲. زبیری مهدی. ارزیابی درونی گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه ۱۳۸۰. اولین همایش کشوری ارزیابی و اعتباربخشی، معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی اهواز ۱۳۸۰.
  ۱۳. میرکمالی. فرایند تصمیم‌گیری در سازمان‌های آموزشی. فصل‌نامه مدیریت در آموزش و پرورش ۱۳۷۱؛ شماره ۱: ۸.